

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТА РІВНЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗА УМОВ ПОГЛИБЛЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

УДК 339.5

Д. М. ВАСИЛЬКІВСЬКИЙ
Хмельницький національний університет

ФОРМУВАННЯ ТА ЗМІЦНЕННЯ КОНКУРЕНТНОЇ ПОЗИЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ЕКСПОРТЕРІВ

У статті розглянуто актуальні питання щодо розвитку експорту, становлення, підтримки та зміцнення українських експортерів. Досліджено вплив вступу України до СОТ на позиції українських експортерів. Розглянуто основні орієнтири щодо покращення експортної політики держави.

The article is about main important points, which are concerned with export development, formation, support and strengthening of ukrainian exporters. According to the membership of Ukraine in WTO there was made the research about influence on position of ukrainian exporter. There was taken into view fundamental orientators about improvement of export policy of the state.

Ключові слова: зовнішня торгівля, зовнішня політика України, СОТ, зони вільної торгівлі, Європейський союз, ринок товарів і послуг, експорт товарів, український експортер.

Вступ. Важливим та ключовим аспектом відносин України з іншими державами є зовнішня торгівля, яка є не тільки показником розвитку держави, а і основним джерелом одержання прибутку, становлення авторитетної позиції на міжнародній арені, що формує не тільки економіку вцілому, а і створює відповідний імідж держави.

Постановка завдання. На сучасному етапі розвитку зовнішньої торгівлі питання про захист власних торговельних інтересів набуває надзвичайно важливого характеру, так як сприяє розвитку держави вцілому. При розробці цілей та стратегій зовнішньої торгівлі держави, основним важелем їх реалізації виступає український експортер. Підтримка та зміцнення позиції українських експортерів є головним орієнтиром у відносинах України та СОТ, розвитку торговельної спроможності держави, виробничої та ресурсної структури держави. Позиції українського експорту не є стійкими і потребують зміцнення на нормативно-законодавчому рівні.

Результати. Членство в СОТ та створення зони вільної торгівлі розглядаються головними рушійними силами до сприятливого українського експорту. Вступ до СОТ став дуже суттєвим фактором формування привабливого іміджу України на міжнародній арені, що, насамперед, впливає на формування ефективного ділового середовища як для національних, так і для іноземних компаній, а також на її економічний розвиток. Оскільки членство в СОТ є загальновизнаною ознакою надійності, передбачуваності бізнес-середовища країни та її інвестиційного клімату, воно гарантуватиме захист прав інвесторів в Україні та стимулюватиме базування виробництва на території нашої країни з погляду на полегшення доступу товарів, вироблених в Україні, на ринки країн-членів СОТ.

Будь яка країна не може адекватно сприйматись у світі, у тому числі на політичному рівні, коли вона не є членом багатосторонньої торговельної системи. Саме тому, членство в СОТ дозволяє позбутися торговельно-економічної відстороненості від визнаних стандартів ведення бізнесу та торгівлі, дозволяє активізувати економічну діяльність українських компаній на зовнішніх ринках, що, у свою чергу, незмінно сприятиме зростанню політичного впливу України в цих країнах [2, с.85].

Однією з умов інтенсифікації відносин між Україною та Європейським союзом щодо укладання угоди про створення зони вільної торгівлі є набуття Україною членства у Світовій організації торгівлі, без чого неможливе виконання стратегічного завдання зовнішньої політики України – набуття членства в ЄС, й досягнення першого інтеграційного етапу – створення зони вільної торгівлі.

16 травня 2010 року виповнилося вже два роки як Україна стала повноправним членом Світової організації торгівлі. За минулі 2 роки найбільш суттєвим наслідком для громадян та вітчизняних виробників вступу держави до СОТ є врегулювання питань доступу українських товарів і послуг до ринків країн-членів СОТ та іноземних товарів і послуг – до вітчизняного ринку. Дійсно, членство у СОТ суттєво вплинуло на розвиток експорту, а українські експортери отримали додаткові права у торговельних суперечках та вже використовують механізм СОТ для вирішення питань захисту власних торговельних інтересів.

Із вступом до СОТ, відповідно до угоди між Урядом України та Європейським співтовариством про торгівлю деякими сталеливарними виробами, було скасовано кількісні обмеження щодо експорту металопродукції до країн-членів ЄС. Загалом експортно-орієнтовані сектори економіки, навіть за попереднім аналізом (офіційні дані статистики характеризують далеко не повну інформацію членства України у СОТ), особливо вииграють від вступу до СОТ скориставшись відкриттям міжнародних ринків для українських товарів.

У першій половині 2008 року українська економіка демонструвала значне зростання обсягів

зовнішньої торгівлі. Так, за перше півріччя 2008 р. обсяги експорту товарів, порівняно з першим півріччям 2007 р., збільшилися на 40,6%, імпорту – на 45,4% і становили, відповідно, 32,5 та 40,2 млрд. дол. США. У червні 2008 р., першому місяці членства України в СОТ, вперше номінальні темпи приросту експорту й імпорту товарів перевищили 60-відсотковий рівень і становили, відповідно, 62,4% і 65,6%.

Водночас, фінансова криза, що розвивалася у світі протягом 2008 року, справила визначальний вплив на розвиток національної економіки та зовнішньоторговельні відносини зокрема. Після стійкої тенденції економічного зростання на рівні 6,5% у I півріччі приріст реального ВВП в цілому за 2008 рік становив 2,1% [4].

Однак, незважаючи на кризу експорт товарів та послуг до країн-членів Європейського союзу, який є найбільшим торговим партнером України, збільшився порівняно з 2007 роком на 31,4%, або на 5 млрд 304,9 млн дол., і становив 22 млрд 178,0 млн дол.; у 2009 р. показники торгівлі між країнами ЄС та України проходять через незначне, хоча поступове, збільшення.

Членство України в СОТ сприятиме:

- торговельно-економічної відстороненості від визнаних стандартів ведення бізнесу та торгівлі;
- активізації економічної діяльності українських компаній на зовнішніх ринках;
- незмінно сприятиме зростанню політичного впливу України в цих країнах.

Одним з ключових політико-економічних наслідків вступу до СОТ стало офіційне відкриття переговорного процесу відносно створення поглибленої зони вільної торгівлі (ЗВТ) між Україною та ЄС. Рациональність вибору для України форми угоди про поглиблену зону вільної торгівлі підтверджується результатами аналізу переваг і недоліків можливих сценаріїв лібералізації торгівлі між Україною та ЄС.

Створення ЗВТ, крім скасування мит, передбачає досягнення повного зближення в регуляторній і торговельній сферах (в галузі технічних стандартів, санітарних і фітосанітарних правил, регулювання внутрішнього ринку екологічної безпеки, політики конкуренції, корпоративного управління і конкурентоспроможності підприємств; інновацій і промислової політики, прав інтелектуальної власності, державних закупівель, фінансових послуг тощо).

Головною стратегічною вигодою від створення поглибленої зони вільної торгівлі між Україною і ЄС буде запровадження раціонального прозорого регуляторного середовища та поліпшення за рахунок цього інвестиційного клімату в Україні. Процес гармонізації законодавства повинен відбуватися під моніторингом громадськості, урядових і ділових структур, а успішне просування в цьому напрямі могло б заохочуватися збільшенням обсягів фінансової і технічної допомоги.

Між тим, Україна ще не готова до відкриття свого внутрішнього ринку товарів і послуг для компаній країн ЄС негайно після підписання відповідної угоди. Існує ряд ризиків, які пов'язані з конкуренцією вітчизняних підприємств з підприємствами ЄС на внутрішньому ринку: скорочення надходжень до Державного бюджету як наслідок відміни тарифних бар'єрів, банкрутство неконкурентоспроможних підприємств, що призведе до їх ліквідації, і як наслідок зростання безробіття та імпортерних потоків товарів вищої якості [1].

На сучасному етапі розвитку відносин між Україною та іншими державами перспективи розширення експорту товарів та економізація зовнішньої політики України спираються на досвід діяльності урядових структур США щодо розширення експорту товарів, капіталу та послуг, підтримки й захисту інтересів американського бізнесу на зовнішніх ринках. Це становить певний інтерес для українських державних організацій у плані нарощування експортного потенціалу нашої держави, збільшення валютних надходжень, збереження та створення нових робочих місць, надання сприяння національним товаровиробникам на світовому ринку, посилення економічних акцентів у зовнішній політиці країни. У зв'язку із цим видається доцільним розглянути наступні заходи щодо економізації зовнішньої політики України:

- Створення консультативно-дорадчої міжвідомчої експортної ради при Кабінеті міністрів України з участю керівників міністерств закордонних справ, економіки, фінансів, промислової політики, палива та енергетики, аграрної політики, транспорту та зв'язку, оборони, державного експортно-імпортного банку, торгово-промислової палати та Української спілки промисловців і підприємців. При цьому передбачити входження Ради експортерів Міністерства економіки України до складу Експортної ради як її робочого апарату. Головною метою діяльності останньої має бути підготовка пропозицій щодо формування державної експортної політики, розробка та реалізація пріоритетних проектів із надання підтримки зовнішньоекономічній діяльності українських товаровиробників, сприяння їхнім експортним програмам та захисту інтересів національного бізнесу за кордоном.

- Підготовка та направити експортною радою до Верховної Ради України проекту закону про підтримку українського експорту;

- На основі закону про підтримку експорту розробка та прийняття (Кабінет міністрів України) підготовленої членами Експортної ради державної програми сприяння експорту, спрямованої на створення нової конкурентної моделі розвитку економіки, ефективної системи підтримки розвитку експортного потенціалу країни, підвищення якості вітчизняного експорту, розширення його номенклатури та поліпшення структури. При цьому важливе значення для підготовки й реалізації зазначеної програми має структурно-

інвестиційна політика держави, яка визначає відповідні галузеві пріоритети та конкурентні переваги національної економіки, котрі мали б бути основою міжнародної спеціалізації нашої країни.

- Залучення до діяльності Спільної координаційної ради з питань міжнародного економічного співробітництва міністерств закордонних справ та економіки заступників облдержадміністрацій із зовнішньоекономічних питань для налагодження постійної та дієвої взаємодії МЗС і Мінекономіки з місцевими органами влади щодо сприяння експортній діяльності українських компаній і банків.

- Активізація процесу підготовки та реалізації стратегії створення зон вільної торгівлі України з регіональними союзами та окремими країнами з метою нарощування обсягів експорту української продукції.

- Для подальшого розвитку експортної бази країни, організації ефективного механізму експортних гарантій, фінансування й страхування експортних поставок створення Фонду підтримки експорту.

- У рамках бюджетного фінансування передбачення субсидування зростаючих відсоткових ставок за кредитами як засобу державної підтримки експортерів.

- Розгляд питання про створення механізму дипломатичного супроводу експортних контрактів — тимчасового відрядження працівників МЗС до провідних державних підприємств, що реалізують за кордоном великі зовнішньоекономічні контракти, з метою надання їм практичного сприяння в здійсненні експортно-імпортової діяльності.

- Для кращого просування українських товарів і послуг на зовнішні ринки, пошуку нових експортних можливостей доцільно під час зарубіжних візитів міністра закордонних справ України формувати єдиний «бізнесовий пул» з числа представників МЗС та експортно-орієнтованих підприємств відповідних регіонів. Це сприяло б подальшій командній спільній роботі з реалізації укладених під час візитів контрактів та угод з іноземними компаніями.

- Створення в структурі Дипломатичної академії МЗС України навчального бізнес-центру для підготовки та підвищення кваліфікації фахівців Міністерства закордонних справ та інших державних установ у сфері ведення бізнесу за кордоном, тактики проведення торговельних переговорів, укладання зовнішньоекономічних контрактів та їхнього подальшого дипломатичного супроводу.

- Розгляд питання щодо створення державного сайту для інформаційного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств і банків [3].

Висновки. Отже, вступ до СОТ сприяв головному поштовху зміцнення позиції українських експортерів, укріплення власного торговельного потенціалу за допомогою відкритої можливості використання механізму СОТ для ведення зовнішньої торгівлі.

Існує ряд потенційних переваг створення поглибленої зони вільної торгівлі України та ЄС, які полягають у:

- запровадженні раціонального прозорого регуляторного середовища та поліпшенні за рахунок цього інвестиційного клімату в Україні;

- сприяння подоланню наслідків фінансово-економічної кризи;

- зростанні обсягів експорту України до країн ЄС та третіх країн;

- стимулюванні розвитку конкурентоспроможних галузей;

- гармонізації галузевих стандартів, норм та правил, технічного регулювання;

- ефективності інституційного забезпечення державних регулюючих та митних органів.

Для того, щоб покращити механізм експорту товарів та покращити економізацію зовнішньої торгівлі Україні слід звернутись до досвіду діяльності урядових структур США, так як підтримка й захист інтересів американського бізнесу на зовнішніх ринках становить певний інтерес для українських державних організацій у плані нарощування експортного потенціалу нашої держави, збільшення валютних надходжень, збереження та створення нових робочих місць, надання сприяння національним товаровиробникам на світовому ринку, що формує ряд завдань та цілей, які має реалізувати Україна в своїй економічній політиці, діяльності та співпраці уряду з МЗС та іншими структурами.

Література

1. Бабанін О. Нова посилена угода «Україна-ЄС»: Здобутки та перспективи для України / Бабанін О. // Львівський національний інститут стратегічних досліджень. – 2009.

2. Касич А.О. Структурні характеристики зовнішньої торгівлі України / Касич А.О., Дідур С.В. // Актуальні проблеми економіки. – К. – 2008.-№ 1. – С. 85-94.

3. http://wto.in.ua/index.php?lang=ua&get=34&id=1452#pager_2118

4. <http://www.kmu.gov.ua>

Надійшла 12.09.2010